Н А Р Е Д Б А

№ …….

за придобиване на квалификация по професията

„ЛЮТИЕРСТВО“

Раздел I
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. С тази наредба се определя държавният образователен стандарт (ДОС) за придобиването на квалификация по професия код 021402 „Лютиерство“ от област на образование „Изкуства“ и професионално направление код 0214 „Приложни изкуства“ съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавният образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия код 021402 „Лютиерство“ съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на трета степен на професионална квалификация по професията, както и за достигане на отделни единици резултати от ученето.

Чл. 3. Въз основа на ДОС по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2, 3 и 5 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват типови учебни планове за ученици, учебни планове за лица, навършили 16 години, и учебни програми за обучението по професията.

Раздел II
СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЕН СТАНДАРТ

Чл. 4. (1) Държавният образователен стандарт по чл. 1 определя изискванията към кандидатите, описанието на професията, единиците резултати от учене за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията, критериите и средствата за оценяване на

ПРОЕКТ

всяка единица резултат от учене, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите.

(2) Държавният образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията включва общата, отрасловата и специфичната професионална подготовка с необходимите професионални компетентности, които гарантират на обучаемия възможността за упражняване на професията след завършване на обучението.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Учебните планове и учебните програми по чл. 3, разработени въз основа на тази наредба, започват да се прилагат от учебната 2026 – 2027 г. за учениците, които постъпват в VIII клас в училищното професионално образование и обучение, а за лица, навършили 16 години – от 1 януари 2026 г.

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 6, във връзка с ал. 2, т. 6 от Закона за предучилищното и училищното образование.

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ

Министър на образованието и науката

ПРОЕКТ

Приложение към чл. 2

ДЪРЖАВЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН СТАНДАРТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА „ЛЮТИЕРСТВО“

Професионално направление					
0214	**Приложни изкуства**				
Професия					
021402	**Лютиерство**				
Степени на професионална квалификация		-	-	**III**	-
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР)		-	-	**4**	-
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР)		-	-	**4**	-

ПРОЕКТ

1. Изисквания към кандидатите

1.1. Изисквания към кандидатите за входящо минимално образователно и/или входящо квалификационно равнище за придобиване на трета степен на професионална квалификация съгласно Закона за професионалното образование и обучение.

За придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията „Лютиерство“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката със Заповед № РД09-2230 от 09.08.2024 г. изискванията за входящото минимално образователно равнище към кандидатите са:

- за ученици- завършено основно образование;
- за лица, навършили 16 години - придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити или придобито средно образование.

1.2. Здравословното състояние на кандидата се удостоверява с медицински документ, доказващ, че професията, по която желае да се обучава, не му е противопоказна.

2. Описание на професията „Лютиерство“

Придобилият трета квалификационна степен по професия „Лютиерство“ изработва класически струнни музикални инструменти (цигулка, виола, виолончело, контрабас и китара) и народни струнни музикални инструменти (тамбура и гъдулка) по създаден от него модел, заимствайки от снимков материал, схеми и размери на съществуващи образци. Той избира, подрежда правилно, съхранява поне 5-8 години и подготвя дървения материал, нужен за създаване на инструментите. Смесва и разработва грундовете, лаковете и политурите за финална обработка на музикалния инструмент. Проверява и настройва акустически завършените музикални инструменти. Тества звуковите качества на готовите инструменти.

Трябва да умее да рисува, да разчита и създава работни чертежи, както и да създава триизмерни модели. При изпълнение на дейности, свързани с приготвянето или създаването на лака за музикалните инструменти, специалистът може да работи както с натурални, така и с изкуствени химически вещества. Трябва да може да различава видовете смоли, разтворители, пигменти и оцветители и да е запознат с химичните принципи на смесването им в зависимост от това дали са на спиртна или маслена основа, както и физичните последствия за корпуса на инструментите.

При упражняването на професията се изисква изключително голяма сръчност, бидейки занаят, базиращ се на работата с ръце, също така са необходими издръжливост, концентрация и наблюдателност, пространствена представа и въображение, търпение, упоритост, находчивост, музикален слух, базови умения за свирене на струнен музикален инструмент и готовност за работа в екип в предприятие или в ателие от модерен тип, състоящо се от няколко човека, работещи на едно място по различни дейности.

Работи в специално обзаведено с необходимия инструментариум ателие или студио. Работното му време е с нормална продължителност, когато работи в предприятие, а при труд в самостоятелно ателие то е нерегламентирано. Обикновено не извършва еднообразна рутинна работа, когато работи самостоятелно, а в предприятието е длъжен да може да изпълнява всяка от отделните, независими една от друга, различни, специфични операции по създаването на инструмента. При създаване на собствен модел и поправянето на инструменти извършва разнообразни дейности, за които са необходими допълнителни умения за работа във виртуална среда, в платформите с научни публикации и умения да извършва проучвания - в библиотека или онлайн.

Умее да използва инструменти и приспособления за ръчна обработка на дървесината (длета,

ПРОЕКТ

пили, резци, рендета, различни видове триони, цикли, измерващи инструменти, дебеломер, прави ъгли, модели, шаблони и др.), както и дървообработващи машини и приспособления (банциг, абрихт, дисков шлайф, осцилиращ шлайф, калибровъчен шлайф, фреза, бормашина и др.). За финалното лакиране на готовите музикални инструменти се използват четки и тампони за полиране, както и компресор с шприц пистолет. Необходими са специфични приспособления за звукова настройка. Притежава и използва тунер, тон генератор и елементарни приспособления за акустичното подготвяне на отделните детайли на корпуса, както и за финалната акустична настройка на инструмента.

3. Единици резултати от ученето (ЕРУ) за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията

Степен на професионална квалификация	Ниво по НКР / ЕКР	Номер на ЕРУ и вид професионална подготовка (ПП)																		
		ЕРУ 1	ЕРУ 2	ЕРУ 3	ЕРУ 4	ЕРУ 5	ЕРУ 6	ЕРУ 7	ЕРУ 8	ЕРУ 9	ЕРУ 10	ЕРУ 11	ЕРУ 12	ЕРУ 13	ЕРУ 14	ЕРУ 15	ЕРУ 16	ЕРУ 17	ЕРУ 18	ЕРУ 19
		Обща ПП		Отраслова ПП					Специфична ПП											
III	4	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

3.1. Списък на Единиците резултати от ученето по видове професионална подготовка

ЕРУ по обща професионална подготовка - единна за всички професионални направления от Списъка на професиите за професионално образование и обучение

ЕРУ 1. Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда

ЕРУ 2. Икономика и предприемачество

ЕРУ по отраслова професионална подготовка - единна за професиите от професионално направление „Приложни изкуства“

ЕРУ 3. Рисуване - графично изобразяване на форми и обеми

ЕРУ 4. Перспектива - линейната и въздушната

ЕРУ 5. Пластична анатомия - пропорции, костна система и мускулатура

ЕРУ 6. Компютърна графика - проектиране, визуализация, презентиране, периферни устройства

ЕРУ 7. История на изкуството - периоди, стилови, произведения и автори

ЕРУ по специфична професионална подготовка по професията

ЕРУ 8. Организация на работния процес в Лютиерството

ЕРУ 9. Разчитане и съставяне на работни проекти и чертежи

ЕРУ 10. Чужд език в сферата на Лютиерството

ЕРУ 11. Елементарна теория на музиката и солфеж

ЕРУ 12. Инструментознание и музикална акустика

ЕРУ 13 Свирене на цигулка (базови умения)

ЕРУ 14. Избор, разкрояване, подреждане и сушене на масивна дървесина (явор и смърч)

ЕРУ 15. Лютиерска практика (цигулка, виола, виолончело)

ЕРУ 16. Класическа китара

ЕРУ 17. Планиране на ремонт и поддръжка на класически струнни лъкови музикални инструменти

ЕРУ 18. Гъдулка

ПРОЕКТ

ЕРУ 19. Тамбура

3.2. Описание на единиците резултати от ученето за професията „Лютиерство“

3.2.1. Обща професионална подготовка по професията

ЕРУ 1	**Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда**
Резултат от учене 1.1	Спазва хигиенните норми и здравословните и безопасни условия на труд (ЗБУТ) на работното място
Знания	• Познава основните нормативни актове за здравословни и безопасни условия на труд • Обяснява възможните професионални и здравни рискове на работното място и причините за тяхното възникване • Разяснява основните правила при оказването на първа помощ при трудови злополуки • Изброява основните видове лични предпазни средства и техните функции • Познава видовете защитни приспособления и средства за сигнализация и маркировка за осигуряване на ЗБУТ • Изброява правилата за работа при аварии и аварийни ситуации
Умения	• Прилага мерки за безопасност на работното място • Спазва хигиенните норми на работното място • Прилага инструкции за безопасна работа • Реагира правилно при аварийни ситуации
Компетентности	• Спазва стриктно мерките за безопасност при изпълнение на различните трудови дейности
Резултат от учене 1.2	Осъществява превантивна дейност за опазване на околната среда
Знания	• Познава нормативни актове, свързани с опазването на околната среда и ЗБУТ • Познава трудово-правните норми, свързани със ЗБУТ • Разяснява общите изисквания за осигуряване на ЗБУТ съобразно спецификата на провежданата дейност и изискванията на техническото, технологичното и социално развитие с цел защита на живота, здравето и работоспособността на работещите
Умения	• Търси информация за устойчиви практики, приложими в конкретната професионална дейност • Изпълнява дейности по събиране и съхраняване на опасни продукти, излезли от употреба уреди и консумативи съобразно правилата за рециклиране • Използва технологии и материали, щадящи околната среда • Спазва практики за пестене на вода, енергия и други ресурси на работното място
Компетентности	• Правилно обработва отпадъците на работното място съобразно изискванията за сортиране • Вярно и точно разпознава замърсяващи фактори на работното място и съдейства за ограничаване на въздействието им • Способен е стриктно да следва утвърдените правила и изисквания за опазване на околната среда

ПРОЕКТ

Критерии за оценяване на ЕРУ 1	Част по теория на професията: • Владее теоретични знания за: - хигиенните норми - здравословните и безопасни условия на труд на работното място - овладяването на аварийни ситуации и оказването на първа помощ - превантивната дейност за опазване на околната среда Част по практика на професията: • Избира своевременно най-адекватния тип поведение при зададената рискова ситуация • Вярно и точно определя необходимите действия за оказване на първа помощ
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 2	**Икономика и предприемачество**
Резултат от учене 2.1	Познава основите на пазарната икономика
Знания	• Познава основни икономически понятия - търсене, предлагане, пазар, конкуренция, цена • Познава ролята на държавата в икономиката - данъци, бюджет, регулации • Обяснява дейността на организацията в контекста на основни икономически принципи и понятия • Разяснява основни понятия във финансите - приходи, разходи, печалба, инвестиции • Разбира значението на социалната и екологична отговорност при ръководене на бизнес
Умения	• Използва основни икономически понятия като търсене, предлагане, пазар, конкуренция и цена при изпълнение на професионалните си задачи • Отчита значението на основните финансови показатели като приходи, разходи, печалба и инвестиции
Компетентности	• Прилага правилата и изискванията, свързани с ролята на държавата в икономиката, включително данъци, бюджет и регулации, в рамките на работната среда и своите професионални ангажименти
Резултат от учене 2.2	Познава основите на предприемачеството
Знания	• Познава същността и ролята на предприемачеството в икономиката • Изрежда основните стъпки при стартиране на бизнес, включително генериране на идея, пазарно проучване, изготвяне на бизнес план • Изброява видовете фирми и организационно-правни форми на стопанска дейност
Умения	• Разграничава видовете фирми и организационно-правните форми на стопанска дейност • Прилага знания за предприемачеството в работната си среда
Компетентности	• Идентифицира успешни практически примери за управление

ПРОЕКТ

	на бизнес начинания • Предлага решения за подобряване на дейността в съответствие с технологичните и организационните изисквания • При необходимост представя идеи и предложения пред клиенти, инвеститори или партньори, като аргументира решенията си
Критерии за оценяване на ЕРУ 2	Част по теория на професията: • Владее основните теоретични знания и понятия в областта на икономиката • Владее основните теоретични постановки в областта на предприемачеството Част по практика на професията: • Вярно, точно и мотивирано определя действията за разрешаване на описания проблем в зададения казус • Участва в разработването на бизнес план на фирмата според изискванията на предварително дефинираното задание
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

3.2.2. Отраслова професионална подготовка

ЕРУ 3	**Рисуване - графично изобразяване на форми и обеми**
Резултат от учене 3.1	Натюрморт - класически етюд
Знания	• Познава елементите на рисунката: точка, линия, тон равнина, форма, пространство, ритъм, баланс и др. • Познава основните качествата на материалите за рисуване – молив, въглен, креда, туш и др. и на основите - хартия, картон и др. • Познава основните елементите на визуалната композицията и ролята им за качествата на произведението
Умения	• Ползва елементите на рисунката при създаване на класически етюди, линеарни и тонални произведения • Подбора композиционни решение при създаване на произведенията по въображение и от натура • Ползва различни графични материали, рисува от натура натюрморт, пейзаж и др.
Компетентности	• Владее поетапното графично изобразяване на форми и обеми • Познава и ползва законите на композицията, перспективата
Резултат от учене 3.2	Рисува глава, полуфигура и фигура - класически етюди, линеарни и тонални рисунки
Знания	• Познава елементите на рисунката: точка, линия, тон равнина, форма, пространство, ритъм, баланс и др. • Познава качествата на материалите за рисуване – молив, въглен, креда, туш и др. и на основите - хартия, картон и др. • Познава елементите на визуалната композицията и ролята им за качествата на произведението – център и периферия; преден, среден и заден план; геометричен и естетичен център; хоризонтална, вертикална, диагонална или пирамидална и много др.

ПРОЕКТ

	• Познава ролята на композицията за въздействието ѝ на визуалните произведения
Умения	• Ползва елементите на рисунката при създаване на класически етюди, линеарни и тонални произведения • Подбора на композиционно решение при създаване на произведенията по въображение и от натура • Рисува с различни графични материали от натура: натюрморт, пейзаж, глава, полуфигура и фигура и др.
Компетентности	• Владее поетапното графично изобразяване на форми и обеми по законите на композицията, перспективата и пластичната анатомия
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Може да опише елементите и принципите на композиране и формообразуване при изграждане на графични изображения. Разграничава етапите и видовете материали, може да обясни ролята им в създаването на визуално съдържание Част по практика на професията: • Може да изпълнява визуални задачи, като прилага поетапно принципите на композиране и формообразуване • Подбира и използва умело материалите за създаването на конкретно графично изображение
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 4	**Перспектива - линейна и въздушна**
Резултат от учене 4.1	Перспективното изменение при едноточковата и двуточковата перспектива
Знания	• Познава елементите на линейната и въздушната перспектива и специфичната им терминология • Познава видовете построения в едноточковата, двуточковата и триточкова перспектива • Познава видовете осветление и поведението им в перспективната система
Умения	• Идентифицира в натурата видовете перспективни построения • Прилага законите за изменението на предметите в пространството според на едноточковата, двуточковата перспектива • Използва едноточкова, двуточкова перспектива в творчеството си
Компетентности	• Владее едноточковата, двуточковата перспектива, използва професионалната терминология, идентифицира и подбира видовете перспективни построения и ги използва ефективно в произведенията
Резултат от учене 4.2	Познава перспективното изменение при триточковата и въздушната перспектива
Знания	• Познава елементите на триточковата и въздушната перспектива и специфичната им терминология • Познава видовете построения изменения в триточковата и въздушната перспектива • Познава видовете осветление и поведението им в перспективната система

ПРОЕКТ

Умения	• Прилага на практика законите за изменението на предметите в пространството по законите на линейната и въздушната перспектива • Прилага ефективно и използва различните видове перспективни построения в творчеството си • Идентифицира видовете осветление и да ги представя по законите на перспективната система в произведенията си
Компетентности	• Владее линейната и въздушната перспектива, използва професионалната терминология, идентифицира и подбира видовете перспективни построения и ги използва ефективно в произведенията
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Владее теоретични знания за: - историческото развитие на науката перспектива - елементите на перспективната система и специфичната ѝ терминология - строежа на окото и връзката между зрителния апарат, зрителните възприятията и перспектива система - видовете перспектива и особеностите на построенията при всяка от тях Част по практика на професията: • Вярно и точно прилага законите на линейната перспектива в конкретни построителни задачи • С лекота прилага в творчески задачи законите на линейната и въздушната перспектива – намиране на перспективно атрактивна гледна точка, правилно построяване на обектите според убежните точки, подчинява перспективните закони спрямо конкретната творческа задача
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 5	**Пластична анатомия - пропорции, костна система и мускулатура**
Резултат от учене 5.1:	Познава човешкия скелет – костна система
Знания	• Познава видовете кости в човешкото тяло и свързването между тях • Познава съставните елементи на костите • Познава костите на черепа, главни измервателни точки, диаметри и видове черепи • Познава характеристиките на скелет на торс – скелет на гръбначен стълб, скелет на раменен пояс, скелет на гръден кош, скелет на тазов пояс • Познава характеристиките на скелет на крайници – скелет на мишница, скелет на предмишница, скелет на ръка, скелет на бедро, скелет на подбедрица, скелет на крак
Умения	• Изобразява анатомично правилно човешки скелет и костите му поотделно • Изобразява анатомично правилно човешки череп

ПРОЕКТ

Компетентности	• Използва знанията си по Пластична анатомия в проекти по специален предмет
Резултат от учене 5.2	Повърхностни мускули и външни форми в човешкото тяло
Знания	• Познава дъвкателните и мимическите мускули в главата, техните залавни места, функция и пластика. • Познава основните области и равнини в главата. • Познава външните форми на главата – око, ухо, нос, уста, техните характеристики и пропорции. • Познава каноните за пропорциите на човешкото тяло в исторически план • Познава повърхностните мускули на торса, техните залавни места, функция и пластика. • Познава повърхностните мускули на крайниците, техните залавни места, функция и пластика
Умения	• Изобразява анатомично правилно човешка глава • Изобразява анатомично правилно Екорше • Използва знанията си за съкращенията на мимическите мускули и да изобразява различни психични състояния на човешкото лице • Изобразява анатомично правилно око, ухо, нос, уста • Изобразява човешка фигура в движение
Компетентности	• Използва знанията си по Пластична анатомия, като създава анатомични рисунки и скулптури с правилни пропорции и пластика • Използва знанията си по Пластична анатомия в създаване на художествени творби по специален предмет
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Демонстрира теоретични знания за костите в човешкото тяло. • Има теоретични познания за повърхностните мускули в човешкото тяло. • Има теоретични познания за основните пропорции в човешкото тяло Част по практика на професията: • Изобразява анатомично правилно елементи от човешкото тяло • Изобразява анатомично правилно цяла човешка фигура
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практикапо практика
ЕРУ 6	**Компютърна графика - проектиране, визуализация, презентиране, периферни устройства**
Резултат от учене 6.1	Познава основните устройства и програми за създаване на дигитално изобразително съдържание и присъщите им периферни устройства
Знания	• Познава основния специализиран софтуер за създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст и звук • Познава интерфейса, основните методи и инструменти за работа с векторни програми – работа с линии, обекти, цвят, текст, слоеве, маски, трансформации • Познава основните видове периферни устройства, тяхното предназначение и методите за употребата им

ПРОЕКТ

Умения	• Ползва основните функции на програми за създаване на векторни изображения • Ползва основните функции на програми за създаване на растерни изображения • Ползва основните функции на специализираните програми за създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст, и звук • Ползва основните периферни устройства
Компетентности	• Владее познанията и ползва при упражняване на професията си дигитални средства за изобразяване, проектиране, визуализация и презентиране и да използва присъщите им периферни устройства
Резултат от учене 6.2	Създава дигитално изобразително съдържание и го материализира с присъщите им периферни устройства
Знания	• Познава основните видове дигитални изображения, техните характеристики и специфичната терминологията – растер, вектор, пиксел, резолюция и др. • Познава основния специализиран софтуер за създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст и звук • Познава интерфейса, основните методи и инструменти за работа с векторни програми – работа с линии, обекти, цвят, текст, слоеве, маски, трансформации • Познава интерфейса, основните методи и инструменти за работа с растерни програми – контраст, цветен баланс, селекции, четки, филтри, ретуш, работа със слоеве и ефекти • Познава основните системите за цвят и основните файлови формати за изображения, тяхното предназначение и приложение • Познава видове периферни устройства, тяхното предназначение и методите за употребата им
Умения	• Работи с програми за създаване на векторни изображения • Работи с програми за създаване на растерни изображения • Работи със специализираните програми за създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст, и звук • Подбира подходящо файлово разширение и резолюция според предназначението на изображенията • Подбира и работи с периферни устройства
Компетентности	• Владее познанията и ползва при упражняване на професията си дигитални средства за изобразяване, проектиране, визуализация и презентиране и да използва присъщите им периферни устройства.
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Може да опише основните видове дигитални изображения, техните характеристики и специфичната терминология, файлова система • Може да опише основния специализиран софтуер, качествата и методите му при създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст и звук • Описва основните видове периферни устройства, тяхното предназначение и методите за употребата им Част по практика на професията: • Изпълнява практически задачи с програми за създаване и обработка на статични и движещи се изображения, текст и звук

ПРОЕКТ

	• Изпълнява практически задачи, ползвайки основните видове периферни устройства
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 7	**История на изкуството - периоди, стилове, произведения и автори от възникването на визуалните изкуства до наши дни**
Резултат от учене 7.1	Познава развитието на визуалните изкуства от праисторията до Романтизма, художествените стилове, техники, материали, идеи и културния контекст, в който са създадени произведенията на изкуството, значими автори и техните произведения, основни термини и методи за анализ в изкуството
Знания	• Познава художествените процеси, стилове и епохи от праисторията до Романтизма • Познава връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси от праисторията до Романтизма • Познава ролята на изкуството в човешката култура и идентичност • Познава специфична терминология и методи за анализ на изкуството
Умения	• Разпознава и анализира процесите, художествени стилове и епохи в изкуството от праисторията до Романтизма • Разпознава и да разбира на връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси в изкуството от праисторията до Романтизма • Оценява ролята на изкуството във формирането на човешката култура и идентичност • Използва специфичната терминология и методи за анализ в изкуството
Компетентности	• Владее и използва в професията си познанията за процесите и развитието на визуалните изкуства от праисторията до Романтизма
Резултат от учене 7.2	Познава визуалните изкуства от средата на XIX век до съвременността, художествените стилове, техники, материали, идеи и контекст, значимите автори и произведения, термини и методи за анализ в изкуството
Знания	• Познава процесите, художествените стилове и направленията във визуалните изкуства от средата на XIX век до съвременността • Познава връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси във визуалните изкуства от средата на XIX век до съвременността • Познава ролята на изкуството в човешката култура и идентичност • Познава специфична терминология и методи за анализ в изкуството
Умения	• Разпознава и анализира процесите, художествените стилове и епохите в изкуството от средата на XIX век до съвременността

ПРОЕКТ

	• Разпознава и да разбира връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси в изкуството от средата на XIX век до съвременността • Разбира ролята на изкуството във формирането на човешката култура и идентичност • Използва специфичната терминология и методи за анализ в изкуството
Компетентности	• Владее и използва в професията си познанията за процесите и развитието на визуалните изкуства от средата на XIX век до съвременността
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Разпознава, описва и анализира художествени стилове, направления и епохи, ключови автори и произведения на визуалните изкуства от тяхното възникване до наши дни • Разпознава и да описва с разбиране връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси във визуалните изкуства от тяхното възникване до наши дни • Описва процесите във визуалните изкуства, като използва специфичната терминология и методи за анализ в изкуството Част по практика на професията: • Изпълнява практически задачи, като разпознава, описва и анализира художествени стилове, направления и епохи, ключови автори и произведения на визуалните изкуства от тяхното възникване до наши дни • Изпълнява практически задачи, като разпознава и да описва с разбиране връзките между изкуството и историческите, философските и социалните процеси във визуалните изкуства от тяхното възникване до наши дни
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

3.1.1. Специфична професионална подготовка по професията

ЕРУ 8	**Организация на работния процес в Лютиерството**
Резултат от учене 8.1	Познава и организира работния процес
Знания	• Посочва структурата и функцията на фирмата • Прилага методи за спазване на нормите на работния процес • Познава нормативните актове, свързани с професията • Планира ресурси, свързани с работния процес
Умения	• Планира процеса на работата си • Съставя график на работните си задачи • Прилага изискванията на основните нормативни актове, свързани с професията
Компетентности	• Самостоятелно организира процеса на работата си • Ефективно изпълнява трудовите си задачи
Резултат от учене 8.2	Отговорен е за качеството на работата си
Знания	• Познава видовете трудови дейности • Посочва изискванията за ефективно изпълнение на видовете

ПРОЕКТ

	дейности • Дефинира начините за организация на дейностите в работния процес
Умения	• Прилага изискванията за качествено изпълнение на задачите • Спазва правилата за осигуряване на качество на обслужване на вътрешните и външните клиенти
Компетентности	• Планира и изпълнява трудовите си дейности • Изгражда и поддържа ефективна работна среда
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Дефинира теоретични понятия при планирането и организацията на работния процес Част по практика на професията: • Мотивирано решава зададения казус, свързан с организацията на работния процес
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 9	**Разчитане и съставяне на работни проекти и чертежи**
Резултат от учене 9.1	Представя графично работни проекти и чертежи
Знания	• Описва съдържанието на работните проекти и чертежи • Идентифицира основни обозначения на работни чертежи • Дефинира начертаните детайли и изображения
Умения	• Изработва технически чертежи с обозначения, оразмеряване и правилна форма • Използва специализирани термини на български и чужд език при използване на справочна литература • Анализира информация от каталози
Компетентности	• Представя и аргументира основните характеристики на даден проект и да го съпостави със сходни решения • Прави аргументирано заключение относно приемането или отхвърлянето на проект въз основа на задълбочен анализ
Резултат от учене 9.2	Създава конструктивни чертежи и разработва нови проектни решения както ръчно, така и чрез специализиран софтуер
Знания	• Следи за актуалните тенденции в проектирането на съответното изделие • Описва и обяснява последователността на действията, необходими за реализиране на проект
Умения	• Прилага принципите на техническото чертане • Предвижда количеството необходими материали за изпълнение на проект • Оразмерява, конструира и проектира изделието или отделни негови детайли в съответствие с техническите изисквания • Използва методи за пропорционално мащабиране – намаляване или увеличаване на размерите на изделието при необходимост
Компетентности	• Прилага естетически усет и творчески подход при конструктивното разработване на изделието или отделните му компоненти
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Описва изчерпателно детайлите на изделието и техните

ПРОЕКТ

	размери, като използва специализирана терминология • Анализира конкретен проект, като описва основните му компоненти и резюмира ефектите от неговото практическо изпълнение Част по практика на професията: • Правилно съставя техническия чертеж • Дава библиографска справка на ползваната българска и чужда литература при необходимост
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание
ЕРУ 10	**Чужд език по професията „Лютиерство“**
Резултат от учене 10.1	Общува ефективно в работния екип
Знания	• Посочва отделните длъжности в екипа • Разграничава ролите на участниците в екипа • Описва взаимоотношенията и йерархичните връзки в екипа • Обяснява ролята на ефективното общуване в екипната работа
Умения	• Спазва йерархията в екипа • Комуникира активно с отделните участници от екипа в творческия процес • Дава конструктивна обратна връзка на колегите от екипа
Компетентности	• Общува ефективно в екипа и дава конструктивна обратна връзка
Резултат от учене 10.2	Води ефективна бизнес комуникация
Знания	• Описва етичните норми в комуникацията • Изрежда правилата за вербална и невербална комуникация • Посочва адекватното поведение при конфликт • Изброява правилата и изискванията за делова кореспонденция
Умения	• Води делова комуникация - писмена и устна • Предоставя необходимата информация за удовлетворяване изискванията на клиентите • Избягва конфликтни ситуации • Съдейства за решаване на конфликтни ситуации
Компетентности	• Провежда ефективна устна и писмена комуникация с колеги и клиенти, спазвайки изискванията за делово общуване
Резултат от учене 10.3	Ползва чужд език, свързан с професионалната дейност
Умения	• Чете и разбира професионални текстове на чужд език (специализирана литература, документация и други) • Ползва чужд език при търсене на информация от интернет и други източници • Ползва чужд език (писмено и говоримо) при комуникация с колеги и клиенти
Компетентности	• Владее чужд език на ниво, позволяващо му да осъществява комуникация по професионални теми
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Демонстрира задълбочени знания относно ефективното общуване в работна среда. Владее чужд език по професията Част по практика на професията: • Провежда разговори по професионални теми на чужд език

ПРОЕКТ

Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 11	**Елементарна теория на музиката и солфеж**
Резултат от учене 11.1	Притежава теоретични познания за тоновете, шумовете, музикалната система, звукореда и основните степени.
Знания	• Дефинира понятията „тон“ и „шум“ • Разяснява същността на волфтона и неговото влияние върху звучността • Определя и описва понятието „тембър“ • Описва структурата и организацията на музикалната система • Обяснява произхода и логическата подредба на звукореда • Назовава имената на степените от октавата
Умения	• Определя разликите между „тон“ и „шум“ • Различава звуковите характеристики, определящи тембъра • Означава правилно степените в октавата
Компетентности	• Определя точно разликите между тон и шум, демонстрирайки аналитичен подход • Анализира задълбочено тембровите особености на тоновете • Посочва с прецизност последователността на октавите в звукореда • Самостоятелно определя и обозначава отделните степени в октавата
Резултат от учене 11.2	Описва значението на основните музикални термини- ритъм, метрум, размер и такт- и умее да ги прилага на практика
Знания	• Дава определение на понятието „ритъм“ • Разпознава разнообразните видове ритъм • Познава същността на метрума • Дефинира понятието полиритмика • Назовава връзката между метрум и размер • Обяснява понятието „такт“ • Описва ролята на тактовото деление за поддържане на ритмичния ред в музикалните произведения
Умения	• Разпознава при слушане различни метруми и определя техните особености • Тактува в различни размери • Сравнява различните метруми и разяснява разликите между тях
Компетентности	• Самостоятелно дава примери за различни видове организация на тоновите трайности • Назовава различни метруми при слушане • Тактува в различни размери и разпознава силните и слабите времена
Резултат от учене 11.3	Познава същността на интервала
Знания	• Посочва значението на понятието интервал • Разграничава мелодично и хармонично изпълнените интервали • Назовава наименованията на интервалите в обхвата на две октави • Назовава числовите изрази на интервалите и дефинира

ПРОЕКТ

	рамките на една октава • Определя числовите стойности на интервалите и дефинира границите на една октава • Обяснява как се обръщат интервали
Умения	• Разпознава различните интервали • Описва основния тон на интервала • Назовава основните характеристики на консонансните и дисонансните интервали
Компетентности	• Посочва и изпълнява хармонично или мелодично зададени интервали на пиано • Разпознава правилно при слушане консонансни и дисонансни интервали • Описва аргументирано разликата между броя степени и броя тонове в рамките на един интервал
Резултат от учене 11.4	Дефинира същността на лада, гамата и тоналността
Знания	• Описва какво е лад • Изрежда имената на гамите и арматурните знаци в тях • Познава имената на степените в лада • Разпознава различните видове ладове • Дефинира понятието гама • Посочва имената на различните тоналности
Умения	• Разпознава устойчивите и неустойчивите тонове в лада • Конструира различни ладове при зададени изходни параметри • Изброява квартовия и квинтовия кръг на тоналностите • Изброява арматурните знаци на различните гами • Сравнява минорните и мажорните тоналности
Компетентности	• Назовава същността и особеностите на лада, гамата и тоналността
Резултат от учене 11.5	Познава същността на солфежа
Знания	• Дефинира понятието солфеж • Посочва причината за даване на примерен тон като отправна точка на слушането • Разпознава разновидностите в размерите • Познава ритмичните фигури
Умения	• Развива музикалния си слух • Възпроизвежда мелодии чрез свирене или чрез пеене • Развива прецизност в интонацията си • Назовава ноти на различни ключове
Компетентности	• Разпознава нотите по височина • Възпроизвежда по слух музикални откъси • Нотира правилно откъси • Посочва при слушане ритмични фигури и размери
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Прецизно и изчерпателно обяснява значението на музикалнотеоретичните термини • Прецизно интонира чрез пеене или свирене на цигулка музикален пример Част по практика на професията: • Строи интервали със свирене и с обяснения • Изпълнява точно различни ритмични фигури

ПРОЕКТ

Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание
ЕРУ 12	**Инструментознание и музикална акустика**
Резултат от учене 12.1	Познава струнните лъкови инструменти, тяхната конструкция, методите на звукоизвличане и тонов диапазон, както и основни духови, ударни и струнодърпащи инструменти
Знания:	• Обяснява конструкцията на инструментите от цигулковото семейство • Познава техниките на извличане на звук от струнните лъкови музикални инструменти • Дефинира най-ниския и най-високия тон, който може да възпроизведе всеки инструмент от цигулковото семейство • Разпознава бароковите от съвременните струнни лъкови инструменти • Различава основни духови, ударни и струнодърпащи инструменти
Умения	• Разпознава детайлите от корпуса на инструментите от цигулковото семейство • Владее базово техниката на звукопроизводство на цигулката
Компетентности	• Способен е изчерпателно да изброи отделните части в конструкцията на инструментите от цигулковото семейство • Възпроизвежда звук от цигулка • Разграничава съвременното цигулково семейство от бароковото семейство
Резултат от учене 12.2	Познава структурата, функциите и звука на фолклорните инструменти гъдулка и тамбура
Знания	• Дефинира конструкцията на гъдулката и тамбурата • Назовава принципите на звукоизвличане на гъдулката и тамбурата • Дефинира честотния диапазон на гъдулката и тамбурата
Умения	• Схваща принципите на конструиране на гъдулката и тамбурата • Идентифицира специфичния тембър на гъдулката и тамбурата и определя вида на звучащия инструмент
Компетентности	• Конструира гъдулка и тамбура • Определя звуковите характеристики и качествата на тембъра на гъдулка и тамбура
Резултат от учене 12.3	Познава принципите на музикалната акустика
Знания	• Обяснява произхода и значението на термина акустика • Изрежда клоновете на акустиката • Познава материята, с която се занимава музикалната акустика
Умения	• Прилага знанията от музикалната акустика в конструирането на струнни лъкови музикални инструменти • Прилага методите за изследване на разпространението на звука • Съобразява измененията в конструкцията на корпуса на инструментите с цел подобряване на качествата на звука
Компетентности	• Въз основа на знанията по музикална акустика подобрява звученето на струнните инструменти от цигулковото семейство

ПРОЕКТ

	• Прави конструктивни изменения в струнните лъкови инструменти, с които да подобрява удобството на свирене • Въздейства върху разпространението на звуковото налягане
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Познава на всички звукови характеристики на струнните лъкови музикални инструменти, както и на гъдулката и тамбурата • Познава всички конструктивни особености на инструментите от цигулковото семейство • Познава звуковите и конструктивните особености на китарата Част по практика на професията: • Изпълнява задача по определена темброва характеристика на цигулка • Изпълнява задача по подобряване на удобството за свирене на цигулка
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 13	**Свирене на цигулка (базови умения)**
Резултат от учене 13.1	Познава техниката на лъководене и движение на дясната ръка
Знания	• Прилага особеностите на лъководенето при свирене на цигулка • Различава особености при смяна посоката на движение на лъка при връх и при жабка • Обяснява натиска при правилното лъководене • Познава правилната скорост на движение на лъка • Познава необходимия хват на лъка и основните лъкови щрихи
Умения	• Хваща лъка с правилната постановка • Движи лъка според изискванията за лъководене • Изменя постановката на дясната си ръка съобразно използвания щрих • Изпълнява основните лъкови щрихи в произведения или върху гама
Компетентности	• Прилага основните цигулкови щрихи с дясна ръка • Познава основните лъкови щрихи, употребявани от изпълнители при тестване на звуковите качества на цигулка
Резултат от учене 13.2	Владее основните техники на лявата ръка при свирене на цигулка
Знания	• Обяснява постановката на лявата ръка при свирене на цигулка • Демонстрира захващането на цигулката с две опорни точки • Изброява позициите на цигулката • Познава принципите на смяна на позиции • Демонстрира различните видове преходи • Познава същността на прецизната интонация
Умения	• Позиционира инструмента правилно само на две опорни точки • Прилага правилно артикулационните движения • Интонира гами, инструктивен материал и художествени произведения
Компетентности	• Използва правилната позиция на държане на инструмента с лява ръка

ПРОЕКТ

	• Владее основните видове преходи • Свири интонационно коректно
Резултат от учене 13.3	Разпознава основните типове цигулков звук
Знания	• Изброява особеностите на звук тип "Страдивари", „Гуарнери“ и „Амати“ • Дефинира разликите между италиански, немски и френски тип цигулково звучене • Познава различните типове цигулков звук • Назовава различните видове баланс по тембър между струните
Умения	• Разпознава особеностите на различните типове цигулков звук ("Страдивари", "Гуарнери" и "Амати") • Познава различните видове баланс по тембър и сила на звука
Компетентности	• Разпознава видовете характеристики на звука при различните видове образци - "Страдивари", "Амати", "Гуарнери" и др. • Разграничава различните видове баланс по тембър и определя наличието или липсата му
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Познава теоретично и демонстрира в практиката основните техники на дясната ръка • Изброява характеристиките различните типове баланс по тембър • Изброява характеристиките на различните типове звучене на цигулка "Страдивари", "Гуарнери", "Амати" Част по практика на професията: • Възпроизвежда предварително определени щрихи на цигулка с дясна ръка и демонстрира техники на лява ръка • Демонстрира прецизна интонация за щрайхов инструмент • Овладяна техника на преходите на лявата ръка
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 14	**Избор, разкрояване, съхранение и сушене на масивна дървесина (явор и смърч)**
Резултат от учене 14.1	Разпознава подходящи дървесни видове за изработване на щрайхови инструменти и ги сортира по вид и качество
Знания	• Познава дървесните видове, които се използват в лютиерството • Разпознава недостатъци по дървесината • Познава макроскопичния строеж на дървесината • Дефинира методи за борба с вредители по дървесината • Назовава подходящ годишен период за сечта на дърветата • Подрежда и съхранява правилно дървесината
Умения	• Познава иглолистни и широколистни дървесни видове • Сортира материалите по вид и качество • Прилага критериите за оценка на качеството на дървесината • Разграничава радиална, тангенциална и напречна дървесина • Изчислява относителното тегло на дървесен материал • Подрежда, съхранява, маркира качеството и датира дървесни материали или заготовки • Описва части от ствола на суровата дървесина

ПРОЕКТ

Компетентности	• Способен е самостоятелно с помощта на шаблон да оразмерява детайли, предвиждайки надмярки при разкрояването на заготовки от масивна дървесина • Разграничава изсушени материали с подходящи качества за конкретния инструмент
Резултат от учене 14.2	Обработва масивна дървесина на дървообработващи машини за разкрояване
Знания	• Дефинира видовете рязане • Разпознава устройството и принципа на действие на основните дървообработващи машини • Обяснява техниките за безопасност
Умения	• Управлява машините за механична обработка • Разкроява масивна дървесина
Компетентности	• Комбинира и разполага шаблони за изрязване за максимално ефективна употреба на дървесината • Предвижда степента на съсъхване и измятане на детайлите след сушене за определяне на надмярките на детайлите
Резултат от учене 14.3	Прилага методи за сушене на дървесината
Знания	• Назовава методите на сушене • Обобщава предимствата и недостатъците на различните видове сушене • Познава видовете влажност • Описва измененията при съсъхване и набъбване на дървесината
Умения	• Спазва технологията за сушене • Прилага атмосферен (естествен) и камерен метод на сушене • Борави с влагомер
Компетентности	• Прилага ефективно методите при сушене на дървесината • Резюмира предимствата на атмосферното сушене за целите на лютиерството • Подбира правилно материалите след изсушаване
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията : • Назовава недостатъци по дървесината • Резюмира мерки за защита от вредители по дървесината • Описва детайлите на определен музикален инструмент и изрежда дървесните материали, необходими за изработването им • Дефинира радиален, тангенциален и напречен разрез на дървесината • Развива тема за предимствата и недостатъците на атмосферното и камерното сушене на дървесината Част по практика на професията: • Посочва нагледно устройството на банциг за разкрояване и абрихт. Обяснява принципите на действие • Изчерпателно изброява мерките за безопасност за работа с дървообработващи машини • Подготвя машина за механична обработка • Измерва влажността на два детайла от иглолистна и широколистна дървесина с помощта на влагомер
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията:

ПРОЕКТ

	• Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 15	**Лютиерска практика (цигулка, виола, виолончело)**
Резултат от учене 15.1	Изработка на грифбрет за класически струнен лъков музикален инструмент (КСЛМИ)
Знания	• Познава дървесните видове, от които се изработват грифбрети за КСЛМИ • Познава ръчните дървообработващи инструменти за изработването на грифбрет • Посочва последователността и конструктивните изисквания при изработката на грифбрет • Назовава параметри на грифбретите за различните инструменти • Познава техники за безопасен труд
Умения	• Анализира чертеж на грифбрет за избрания КСЛМИ • Извършва първична механична обработка на детайла • Обработва с ръчни инструменти до окончателен завършек на грифбрета • Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Изработва грифбрет съобразно изискванията на избрания музикален инструмент (МИ) • Оразмерява грифбрет за всички видове КСЛМИ
Резултат от учене 15.2	Изработка на капак за класически струнен лъков музикален инструмент- цигулка
Знания	• Познава иглолистните дървесни видове за изработване на капак • Посочва струменти, необходими за изработването на капак • Познава техниката на фуговане на двете половини на капака • Разпознава видове интарзия • Назовава различните типове оформяне на релефа на МИ • Дефинира различните модели акустични отвори • Посочва последователността и конструктивните и стиловите изисквания при изработката на профилите и елементите на капака • Запознат е с техниките за безопасност
Умения	• Анализира чертеж на капак на избрания КСЛМИ • Разпознава стила на избрания модел КСЛМИ • Изготвя шаблони за акустичните отвори съобразно избрания модел • Избира подходящ по структура материал • Изгражда релефа на капака съобразно избрания модел • Издълбава канал за интарзия, напасва и залепва интарзията в канала • Изгражда акустичните зони • Изготвя шаблони за еф-отвори според избрания модел • Позиционира, подготвя, напасва, залепя и оформя балкима на капака • Обработва с ръчни инструменти до окончателен завършек • Прилага техниките за безопасен труд
Компетентности	• Прецизно изработва капака съобразно конструктивните и стиловите изисквания към модела на избрания КСЛМИ • Определя допустимите отклонения в наклона на балкима

ПРОЕКТ

	• Проявява съобразителност при позиционирането на балкима съобразно акустичните отвори
Резултат от учене 15.3	Изработка на дъно за класически струнен лъков музикален инструмент
Знания	• Познава изискванията и качествата на дървесните видове, използвани в лютиерската практика • Посочва ръчните дървообработващи инструменти, необходими за изработването на дъно • Познава последователността на изработката на релефа на дъното и изискванията към него • Дефинира техниката на фуговане на дъното • Изброява възможните акустични настройки между капака и дъното • Идентифицира възможните отношения по височина на релефа между капака и дъното • Познава техниките за безопасност
Умения	• Анализира чертеж на дъно за избрания МИ • Дефинира стилистичните характеристики на избрания модел КСЛМИ • Подбира подходящ дървен материал без нежекани дефекти • Изгражда акустичните зони според желаните акустични резултати • Издълбава канала, напасва и залепва интарзията • Обработва изделието до окончателен завършек • Прилага техниките за безопасен труд
Компетентности	• Отговорно и прецизно изработва дъното съобразно конструктивните и стиловите изисквания към модела на избрания МИ • Самостоятелно променя в необходимите граници височината на релефа на дъното в зависимост от изискванията • Проявява съобразителност при събирането на дъното с капака
Резултат от учене 15.4	Изработка на гриф за класически струнен лъков музикален инструмент
Знания	• Познава изискванията и качествата на използваните дървесни видове за изработка на гриф • Посочва дървообработващите инструменти, необходими за изработването на шийка • Запознат е със стилистичните особености на избрания модел МИ • Назовава разликите между отделните модели спирали и кутии за ключове • Познава точните размери за построяване на шийка • Запознат е с техниките за безопасност
Умения	• Подбира подходящ материал за изработка на гриф • Използва необходимите шаблони за белязване и оформяне на грифа • Обработва детайла с ръчни и механични дървообработващи инструменти до окончателен завършек • Залепя готовия грифбрет към шийката и оформя дръжката до избраната и желаната финална форма • Прилага техниките за безопасен труд
Компетентности	• Проявява умения и познания при създаване на нужните

ПРОЕКТ

	шаблони за избрания модел охлюв и шийка за МИ • Прилага сръчност за изработката на грифа • Проявява отговорност при изработката на грифа съобразно изискванията на избрания МИ
Резултат от учене 15.5	Изработка на царги с клоци и райфери за КСЛМИ
Знания	• Познава основните калъпи и технологиите за работа с тях • Разпознава качествата на лепилата в лютиерската практика • Познава технологията за огъване на царгите • Назовава видовете дървесина, подходящи за изработката на царги, горен и долен клоц, ъгли и райфери/усилватели • Изброява техниките за залепване на капака и дъното към касата
Умения	• Използва подходящ дървен материал за царгите • Използва калъп според модела и размера на МИ • Огъва царгите и райферите по контурите на калъпа с помощта на нагревател • Конструира цялостно касата на МИ • Залепя капака и дъното към касата и завършва корпуса на МИ
Компетентности	• Подбира правилни материали и огъва качествено царги за КСЛМИ • Залепва детайлите, завършвайки корпуса на инструмента • Отговорно и прецизно завършва касата а МИ съобразно стилистичните изисквания
Резултат от учене 15.6	Сглобяване на шийка към корпуса и окончателно завършване на музикален инструмент (МИ)
Знания	• Познава качествата на лепилата в лютиерската практика • Разпознава методите за свързване на гриф към корпуса на класическите инструменти • Познава параметрите, на които трябва да отговаря сглобката • Дефинира методите за оформяне на токчето след залепване на грифа към корпуса
Умения	• Прилага инструменти и помощен инвентар (калъпи, стяги, мерителни инструменти, трионИ,пили и др.) за сглобяването на шийка към корпус на МИ • Залепва гриф към корпус в цялостна конструкция • Извършва довършителни работи (циклене, шлайфане, фасониране) на МИ
Компетентности	• Възпроизвежда сглобяването на отделните елементи съобразно модела инструмент и търсения акустичен резултат
Резултат от учене 15.7	Монтиране на гарнитура и аксесоари и привеждане в акустичен вид на КСЛМИ
Знания	• Познава видовете гарнитури (ключове, подбрадник, струнник и бутон/щок) • Разпознава различните видове струни в зависимост от материалите • Описва специфичните изисквания към монтажа на струните • Познава начините за монтаж на душичка • Различава различните видове магаренца • Описва методите на пасване на магаренце/столче • Познава параметрите на височината на струните както при горното прагче, така и в края на грифбрета

Умения	• Подбира подходяща за вида и модела гарнитура • Монтира гарнитура според стандартите за КСЛМИ • Поставя струни съобразно търсения акустичен ефект или предпочитанията на клиента • Настройва и привежда в акустичен вид МИ
Компетентности	• Осъществява оптимална акустична настройка, съобразно спецификите на корпуса, вида на струните и предпочитанията на клиента
Резултат от учене 15.8	Лакиране на КСЛМИ. Компоненти в състава на лаковете и методи за нанасяне
Знания	• Познава свойствата на байцове, окислители и химически вещества за основи при първично тониране на готовия МИ • Разпознава свойствата и качествата на натуралните смоли, балсами, разтворители, оцветители, пигменти и останалите вещества, използвани в традиционните лакове • Познава качествата и свойствата на синтетичните лакове в производството на МИ • Различава лакове на различна основа- спиртен и маслен лак • Познава методи за нанасяне на грунд и лак (четка, тампон, шприц пистолет) • Разпознава видовете и качествата на четките съобразно тяхното приложение • Познава използваните абразиви (шкурки, вати, пудри, полирпасти и др.) и тяхното приложение
Умения	• Нанася поропълнител (желатин или туткалена вода), байц, грунд според ползвания лак за конкретен МИ • Приготвя лак по избрана рецепта • Лакира върху МИ съобразно технологичните изисквания • Шлайфа и извършва финално полиране/тампониране на лаковото покритие
Компетентности	• Проявява усет при избора на вида лак и техниката за нанасяне, подчертаващи структурата на материалите
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Назовава допустимите видове дървесина, от които може да се изработи грифбрет • Изброява методите за изработка на надлъжните дъги и големините им • Назовава последователността на операцията и конструктивните особености за изработка на грифбрет • Цитира числовите параметри за височината на арките • Познава различните методи за разпределение на акустичните зони • Дефинира методите за позициониране и начините на изрязване на ефовите отвори • Назовава начините за изчисляване на дължината и методите за позициониране на балкима • Цитира числовите изрази за разпределение на акустичните зони • Обяснява методите за очертаване, изрязване на канала и монтажа на интарзия • Назовава разликите между отделните модели спирали и кутии за ключове

	• Изброява методи за позициониране на местата на ключовете • Назовава разликите и описва стилистичните особености на различните модели грифове • Обяснява технологията за огъване на царги • Назовава разликите между вътрешен и външен калъп • Назовава видовете дървесина, подходящи за изработката на касата • Изброява техниките за залепване на капака и дъното към страниците • Назовава стъпките за напасване на шийката • Цитира ъгъла между шийката и царгите и Познава цифровата стойност на проекцията на шийката • Разказва за необходимите инструменти за фасонирането и описва стъпките, които се предприемат при осъществяването му • Изброява кои елементи са част от гарнитурата • Описва методите за монтиране на гарнитурата • Описва начините за монтаж на душичка • Описва начините за напасване на дължината и за монтиране на струнника • Разяснява процесите и последователността им при лакиране на КСЛМИ • Познава принципите на смесване на съставните компоненти на лаковете и владее термичната им обработка • Цитира основните съставки на спиртните и маслените лакове • Цитира най-разпространените съставки за байцове и грундове Част по практика на професията: • Изработва грифбрет за КСЛМИ по предварително зададени параметри • Фугова две дъски и ги залепва като подготовка за изработка на капака • Изработва капак за МИ по зададени параметри • Фугова две дъски и ги залепва като подготовка за изработка на дъно • Изработва дъно за цигулка по зададени параметри • Разчертава спиралата на грифа от предоставен шаблон • Изработва шийка, кутия за ключове и глава за КСЛМИ • Огъва и залепва отделните елементи по зададен калъп (вътрешен или външен) • Залепва капак или дъно към предварително изработена каса • Напасва гриф към предварително изработен корпус при зададени параметри • Оформя токчето и завършва окончателно шийката • Фасонира корпус и го подготвя за лакиране • Подготвя и монтира душичка в МИ • Подготвя и напасва магаренце върху МИ • Монтира струнник и подбрадник на МИ • Напасва ключове на МИ • Монтира струните и настройва МИ • Привежда МИ в акустичен вид • Лакира МИ съобразно стандартите на избраната технология за полагане на лаковото покритие

Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 16	**Класическа китара**
Резултат от учене 16.1	Изработва класическа китара
Знания	• Познава етапите в развитието на китарата през различните епохи • Идентифицира бароковата китара и познава устройството ѝ • Разпознава съставните части на класическата китара • Описва дървесните видове, подходящи за изработването на отделните части • Категоризира актуалните тенденции за употребата на високотехнологични материали при изграждането на акустичен корпус • Познава различни схеми за оребряване на капака • Разграничава различни методи за монтаж на гриф към корпус • Познава лакове на основата на натурални смоли и лакове на синтетична основа • Познава техники за безопасен труд
Умения	• Използва ръчни дървообработващи инструменти • Огъва правилно дървесината • Изработва и използва калъпи и шаблони • Изчислява местата на позициите по зададена дължина на мензурата • Прилага дейности за лакиране • Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Проявява естетически усет и професионализъм, когато консултира клиент при избора на китари от различни модели, материали, и размери • Представя висококачествени материали, инвентар и оборудване, създавайки удобна и спокойна среда за работа • Разработва конструктивно собствен модел китара • Изработва на класическа китара по собствен проект или по предоставени чертежи • Проявява колегиалност, уважение и такт при консултиране на клиент относно инструмент, изработен от друг майстор
Резултат от учене 16.2	Поправя и реставрира китари
Знания	• Познава техники за поправки и реставрации • Заявява принципите на професионалната етика • Познава техники за безопасен труд
Умения	• Прилага техники за поправка и реставрация • Използва ръчни дървообработващи инструменти • Коригира лаково покритие • Избира максимално близка по структура и дървесина, за да замени липсващ или непоправим детайл • Анализира лаково покритие • Приготвя спиртен лак по рецепта • Използва техника на тампониране • Прилага техники за безопасност

Компетентности	• Осигурява необходимите материали и пособия, като при необходимост ремонтира • Категоризира китара и дава устна оценка за нейната автентичност, актуално състояние и приблизителна цена за целите на застраховане или продажба • Преценя оптималната височина на струните, като съобразява вида на струните и маниера на свирене на музиканта
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Изчерпателно и точно изброява мерките за безопасен труд • Идентифицира различни дървесни видове • Изброява видовете лакове и обяснява техниките за лакиране • Описва подробно съставните части на китарата и посочва дървесни видове, подходящи за изработването й • Изброява ръчните инструменти и дървообработващите машини, които се използват от лютиерите • Изчислява местата на позициите по грифбрета • Скицира поне два метода за монтаж на гриф към корпуса на китара • Скицира различни схеми за оребряване на капак Част по практика на професията: • Изработва столче за китара с точно спазени размери • Залепва балкими по капак по зададена схема и ги оформя правилно • Огъва царгите, спазвайки стриктно очертанията на калъпа. • Залепва усилватели, подсилващи пластини по царгите и трупчета. Оценява се точната и чиста изработка. • Правилно съставя техническия чертеж • Внимателно отстранява старо горно прагче и изработва ново от кост. • Демонтира стари позиции, изправя грифбрет и поставя нови позиции с чук или преса. Проверяват се точното оформяне на профила на позициите, нивелирането, полирането и изглаждането • Регулира височината на струните (екшън сетъп), като манипулира горното и долното прагче. Оценява се липсата на бръждене при свирене
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 17	**Планиране на ремонт и поддръжка на класически струнни лъкови музикални инструменти**
Резултат от учене 17.1	Планиране на ремонт и поддръжка
Знания	• Познава в исторически план еволюцията на МИ от цигулковото семейство • Познава техническите и естетическите характеристики на основните лютиерски школи
Умения	• Преценява повредите по МИ • Изготвя план за ремонтните манипулации, одобрен от възложителя • Подготвя нужните материали, инструменти и консумативи

Компетентности	• Прецизна подготовка на конкретния ремонт
Резултат от учене 17.2	Ремонт и поддръжка на класически струнни музикални инструменти (КСМИ)
Знания	• Познава вида и свойствата на лаковото покритие • Разпознава техники за почистване на МИ • Дефинира дървесните видове, ползвани в даден казус • Познава видовете повреди по МИ • Познава техники за ретуш и освежаване на лаковото покритие
Умения	• Извършва ремонтни работи според плана и спецификите на МИ • Ретушира и освежава лаковото покритие • Гарнира и настройва музикалния инструмент
Компетентности	• Демонстрира прецизност при изпълнението на конкретния ремонт
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Познава техническите и естетическите характеристики на основните лютиерски школи • Изготвя план за ремонтните манипулации Част по практика на професията: • Прилага професионалните стандарти при извършването на ремонт на МИ • Привежда МИ в акустичен вид
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 18	**Гъдулка**
Резултат от учене 18.1	Изработва гъдулка
Знания	• Познава етапите в изработката на корпуса на гъдулката • Идентифицира гъдулката според региона на нейния произход • Разпознава съставните части и аксесоарите на гъдулката • Описва дървесните видове, подходящи за изработването на всяка част • Познава съвременните тенденции при изработка на гъдулка • Представя различните акустични настройки • Категоризира разликите в конструирането на гъдулка и на цигулка • Познава лакове на основата на натурални смоли • Описва особеностите на магарето на гъдулката и го сравнява с цигулковото • Познава техники за безопасен труд
Умения	• Прилага умения за работа с дървообработващи инструменти • Прилага умения за работа с механични и електрически дървообработващи машини • Спазва технологията за обработка на дървесина • Изработва конусни ключове • Изработва всяка съставна част на гъдулката • Използва шаблони и калъпи • Полага грундове и лакове с четка • Настройва основните и бурдониращите струни на гъдулката

	• Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Проявява професионализъм, когато консултира клиент при избора на подходяща гъдулка • Разработва собствен модел гъдулка • Изработване на гъдулка самостоятелно • Организира и аранжира работно ателие, като създаде удобна, спокойна и безопасна работна среда
Резултат от учене 18.2	Поправя и реставрира гъдулки
Знания	• Познава техники за поправки и реставрации • Идентифицира различни видове лак • Разпознава принципите за професионална етика • Познава техниките за безопасен труд
Умения	• Прилага техники за поправка и реставрация • Използва дървообработващи инструменти • Прилага техники за минимализиране на разпознаваемостта на ремонта • Избира подходяща дървесина, за да замени липсващ или непоправим детайл • Изработва и монтира "квази гриф" • Подменя и поставя нови естествени косми на лък за гъдулка • Приготвя лак по рецепта • Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Преценява състоянието на гъдулка за поправка, осигурява необходимите материали и пособия • Идентифицира на каква основа е и в какво състояние е дадено лаково покритие • Географски и акустично категоризира гъдулка и давустна оценка за нейната автентичност, актуално състояние и приблизителна цена за целите на застраховане или продажба • Осъществява оптимална акустична настройка, като съобразява спецификите на корпуса, струните и маниера на свирене на музиканта
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Изчерпателно и точно изброява мерките за безопасен труд • Идентифицира различни дървесни видове • Изброява видовете гъдулки и обяснява аргументите за причисляването им към дадена фолклорна област • Описва подробно съставните части на гъдулката и посочва дървесните видове, подходящи за изработването на всяка част • Описва изчерпателно ръчните инструменти и дървообработващите машини, които се използват от лютиерите Част по практика на професията: • Изработва магаре за гъдулка с точно спазени размери по зададен чертеж • Изработва горна дъска от две части • Издълбава гръб и оформя грифа към него • Внимателно залепва спукан капак • Подменя ключове, подменя токче с долно прагче и правилно припасва душичка • Подменя токче с долно прагче

	• Изработва и припасва нова душичка • Поставя прецизно естествени бели или черни косми на лък
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание
ЕРУ 19	**Тамбура**
Резултат от учене 19.1	Изработва тамбура
Знания	• Познава произхода и развитието на тамбурата в исторически план • Разпознава разновидности по брой струни и видове настройки на струните • Назовава съставните части на инструмента • Дефинира аксесоарите за тамбура • Познава дървесните видове, подходящи за изработването на всяка съставна част • Назовава съвременните тенденции при изработка на тамбура • Разпознава различните акустични настройки • Познава натурални и синтетични грундове, лакове и оцветители и техники за лакиране • Познава техники за безопасен труд
Умения	• Прилага техники за работа с дървообработващи инструменти и приспособления • Заточва ръчни режещи инструменти • Използва шаблони и калъпи • Изчислява местата на позициите по зададена дължина на мензурата • Изработва всеки детайл на тамбурата • Нанася грундове и лакове на ръка с четка • Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Консултира клиент при избора на тамбура съобразно музикалния и естетическия вкус на музиканта • Изработва инструмент по собствен проект или по предоставени чертежи • Избира материали с високо качество, инвентар и оборудване • Организира работното си място и създава удобна и спокойна среда за работа
Резултат от учене 19.2	Поправя и реставрира тамбура
Знания	• Познава техники за поправки и реставрации • Разпознава широколистни и иглолистни дървесни видове, използвани в лютиерската практика • Познава техниките за безопасен труд
Умения	• Прилага техники за поправка и реставрация • Посочва дървесните видове, използвани за изработването на тамбурата, обект на реставрация • Използва дървообработващи инструменти, стяги за репаратури и приспособления • Подбира идентична по вид и структура дървесина, за да замени липсващ или непоправим детайл • Идентифицира различни видове лак • Ретушира лаково покритие

	• Осъществява качествен ремонт • Залепва пукнатини по корпуса и грифа на инструмента • Изправя изкривен (изметнат) гриф и подменя износени позиции • Приготвя грунд и лак по рецепта • Прилага техники за безопасност
Компетентности	• Осигурява необходимите материали и пособия за осъществяване на ремонта • Преценява на каква основа и в какво състояние е дадено лаково покритие • Категоризира тамбура и дава оценка за нейното актуално състояние и приблизителната ѝ цена • Преценява оптималната височина на струните, като съобразява вида на струните и индивидуалните предпочитания на музиканта
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Изброява мерките за безопасен труд • Идентифицира различни дървесни видове • Изброява видовете грундове и лакове и обяснява техниките за лакиране • Описва подробно съставните части на тамбурата и подходящата за направата им дървесина • Изчислява местата на позициите по грифбрета по произволно зададена мензура • Изброява мерките за безопасен труд Част по практика на професията: • Изработва столче за тамбура с размери по зададен чертеж и го напасва прецизно по релефа на капака • Изработва капак за тамбура от две части, като изрязва акустичен отвор и прави акустични настройки на дебелините • Изработва тамбура по зададени параметри. • Демонтира стар струнник, монтира нов, поставя нови струни и ги настройва с тунер • Регулира височината на струните, като манипулира столчето. Оценява се липсата на бръждене при свирене • Залепва спукан капак, като подлепва футери за заздравяване на лепилния шев.
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

4. Съвкупност от единици резултати от учене, които формират придобиването на квалификация по част от професията „Лютиерство“

Степен на професионална квалификация	Ниво по ЕКР/НКР	ЕРУ № … от списъка по т. 3.1. (мин. 3 броя ЕРУ, поне 1 ЕРУ е от специфичната ПП)
III	4	неприложимо

5. Изисквания към материалната база

5.1. Изисквания към кабинетите за обучение по теория на професията характеристики, обзавеждане, оборудване, софтуер.

Обзавеждането на учебния кабинет включва: работно място на преподавателя (работна маса и стол), работно място на всеки обучаван (работна маса и стол), учебна дъска, мебели (предимно шкафове за стяги, шкафове за лепила, лакове, вещества за изработка на лакове и четки, шкафове за длета, цикли и рендета, шкафове за електрически инструменти, като вайми, фини фрези, бормашини и прободни триони, шкафове за едрогабаритни настолни бормашини и фрези, циркуляри и шмиргели), гладка свободна стена за окачване на табла, платно за прожектиране, дъска за писане и други средства за обучение, дидактическа техника, компютър с мултимедия. Учебният кабинет трябва да разполага с учебни табла с таблици на размери, чертежи, снимки, както и образци/модели на струнни музикални инструменти и техните детайли, гарнитури, калибри, аксесоари, лакове, рулетки, моливи, четки, както и най-малко един инструмент с лък към него в звукова готовност. В кабинета трябва да има табла със сравнителни таблици и снимки, за да се усвоят специфичните термини и наименования на различните части на корпуса и на аксесоарите, използвани в италианската практика и език, немския език, българския език и терминологията, разпространена сред музикантите. Учебният кабинет разполага със звуковъзпроизвеждаща техника на високо ниво, микрофони, тунер и камертон.

5.2. Изисквания към учебната база за обучение по практика на професията – характеристики, обзавеждане, оборудване, софтуер.

Необходимо е да има самостоятелно работно място за всеки обучаван, оборудвано с дърводелски тезгях, стол, шкаф (витрина), настолна лампа, с комплект дървообработващи инструменти (длета, рендета, пили, прецизни измервателни инструменти, калибри, шлицери, цикли и др.). Трябва да има острилки за ключове, копчета, буренца за шипове, райбери към тях, вайми, както и други базово необходими помощни уреди и инструменти (спиртни лампи, малки котлони и съдове за топлене на туткал, косъм линии, подвижни плотове за плоско шлайфане на царги и на магарета, скенджи, персонално изработени инструменти за завършване на дъгите на бордовете, шаблони за дъги на грифбрети и на магарета и др.) за създаването на завършен корпус и звучащ инструмент. Ателието трябва да разполага с калъпи, модели, стяги, както и единични специфични дървообработващи инструменти за общо ползване, и с шкаф за тях. Ателието трябва да бъде оборудвано с шмиргел, бормашина (настолна и ръчна) и електрически прободен трион. Следва да има налично помощно оборудване - прахосмукачка, както и консумативи - дървен материал, шкурки, лепила и др.

5.3 Учебна работилница по дървообработване

Учебната работилница по дървообработване трябва да бъде оборудвана с универсални дървообработващи машини - циркуляр, банциг, абрихт, щрайхмус, дисков шлайф, осцилиращ шлайф, калибровачен шлайф и фреза.

6. Изисквания към обучаващите

Право да преподават по теория и практика на професията имат лица с висше образование и образователно-квалификационна степен „магистър“ или „бакалавър“ по специалности от професионални направления „Администрация и управление“ и „Икономика“ от областта на висше образование „Социални, стопански и правни науки“ и от професионални направления

ПРОЕКТ

„Теория на изкуствата“ и „Изобразително изкуство“ от областта на висше образование „Изкуства“ от Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с Постановление 125 от 2002 г. на Министерския съвет (ДВ, бр. 64 от 2002 г.), съответстващи на професията.

Учителска длъжност по учебен предмет или модул от професионалната подготовка, може да се заема и от лица със завършено висше образование по съответната специалност и без професионална квалификация „учител“.

По учебен предмет или модул от професионалната подготовка, за който няма съответно професионално направление в Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, могат да преподават лица без висше образование и без придобита професионална квалификация „учител“, ако са придобили съответната професионална квалификация при условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните си знания, умения и компетентности.

ПРОЕКТ